

Winteruur in de klas.

SAMEN PRATEN OVER LITERATUUR.

Louise Lambregts en Laura Laenen

WINTERUUR ALS INSPIRATIEBRON

Wim Helsen nodigt sinds 2015 maar liefst tachtig salongasten per winter uit om in een intieme sfeer over een zelfgekozen, al dan niet literair, tekstfragment te praten en te discussiëren. In deze informele een-op-een-gesprekken wordt een gemoedelijke sfeer gecreëerd waarin niets *off limits* is en de tekstervaring van de salongast centraal staat. Wim Helsen stelt als presentator enkele doelgerichte vragen die niet noodzakelijk gaan over de inhoud van de tekst, maar wat die tekst doet met de lezer. Hiermee gaat Helsen terug naar de essentie van literatuur, namelijk de persoonlijke ervaring. Het is een ode aan het geschreven woord.

Als leerkracht kan je gebruik maken van het format van *Winteruur*. Het biedt een heel aantal mogelijkheden om binnen je lessen de eindtermen met betrekking tot tekstervaring te halen, maar ook de algehele literaire competentie van je leerlingen aan te wakkeren door ze met elkaar in discussie te laten treden over een tekst.

Uiteraard moeten er wel een aantal aanpassingen gebeuren aan de opzet van het programma om toepasbaar te zijn

binnen het secundair onderwijs. Het is wel zo dat het mits een aantal aanpassingen een lesmethode is die binnen elke onderwijsvorm en binnen elke graad geschikt is. Belangrijk is dat je als leraar oog hebt voor het niveau van je leerlingen, hen materiaal aanbiedt dat bij dat niveau aansluit en hen begeleidt om hun literaire competentie te verhogen.

TEKSTERVARING IS EEN GROEIPROCES

Concreet hebben leerlingen uit de lagere graden die minder getraind zijn in hun literaire vaardigheden nood aan sterke begeleiding van hun leraar. In deze fase is het belangrijk dat de teksten die de leerlingen moeten lezen en bespreken niet te moeilijk zijn en bij hun eigen leefwereld aansluiten. De tekst op zich moet hen uitnodigen om erover in discussie te gaan en mag hen niet afschrikken. In deze fase is het namelijk belangrijk dat de leerlingen een nieuwe manier van denken over literatuur aanleren. De leraar biedt daarom zelf enkele tekstfragmenten aan die hij heeft afgestemd op het niveau van de leerlingen en voegt daar enkele duidelijke richtvragen aan toe die naar de tekstervaring van de leerlingen peilen.

Over de auteur

LOUISE LAMBREGTS EN LAURA LAENEN

zijn studenten Didactiek Nederlands aan de Universiteit Antwerpen en hebben beiden een masteropleiding taal- en letterkunde gevolgd aan dezelfde universiteit.

MOGELIJKE RICHTVRAGEN VOOR LEERLINGEN

1. Waarover denk je dat de tekst gaat?
2. Vind je het een mooie tekst? Waarom wel/niet?
3. Is er iets wat je niet begrijpt?
4. Doet deze tekst je misschien aan iets denken dat je zelf hebt meegeemaakt? Of aan een andere tekst die je ooit las?
5. Wat voor soort tekst denk je dat dit is? Is het een gedicht, een songtekst, een romanfragment...?

Vervolgens is het belangrijk dat de leerlingen vertrouwd geraken met deze tekststervarende denkwijze over literatuur, aangezien ze in de meeste gevallen vaak niet gewend zijn aan deze manier van werken. Initiële reacties van leerlingen die deze vragen kregen voorgeschoteld, waren: 'Is dat wel juist wat ik denk?' of 'Mag ik wel zeggen dat ik het geen mooie tekst vind?'

Het is met andere woorden nodig om dergelijke lessen te herhalen om de literaire vaardigheden van leerlingen consequent te trainen.

Wanneer leerlingen eenmaal vertrouwd zijn met deze manier van werken en behendiger zijn geworden in het herkennen en verwoorden van hun eigen tekstbeleving, is het tijd voor uitdagendere teksten en verzelfstandiging van het leerproces. Je kan er als leraar nu voor kiezen om tekstfragmenten te kiezen die iets meer diepgang hebben of je kan leerlingen vragen zelf tekstfragmenten mee te nemen die een bijzondere betekenis voor hen hebben. Op een gegeven moment zullen zelfs de begeleidende richtvragen overbodig worden omdat de leerlingen weten hoe ze over hun tekstbeleving kunnen praten. Als leraar wordt je rol als begeleider met andere woorden steeds beperkter, naarmate de leerlingen literair competent worden. Tot slot kan je er als leraar voor opteren andere projecten bij dit concept te betrekken. Leerlingen uit de derde graad die al gewend zijn aan deze manier van werken, kunnen bijvoorbeeld de opdracht krijgen om zelf een *Winteruur*-podcast op te nemen.

AAN DE SLAG

Wij dachten een concreet lesverloop uit dat je als leraar kan overnemen en kan afstemmen op de leernoden, het niveau en de leefwereld van je eigen leerlingen. Daarenboven willen we benadrukken dat het noodzakelijk is dat dit lesconcept steeds herhaald moet worden om deze leermethode, de tekstervarende benadering van literatuur, te doen slagen. Enkel zo zullen leerlingen hun literaire vaardigheden stelselmatig kunnen ontwikkelen. Daarnaast willen we afstappen van het schoolse karakter van het klassieke literatuuronderwijs door sterk in te zetten op een informele en intieme sfeer. Idealiter

worden de schoolbanken aan de kant geschoven en kunnen de leerlingen met een gezellige kop thee of warme chocomelk op een gemoedelijke manier aan de slag met hun tekstfragment. Door deze klasopstelling kan je

er als leraar voor zorgen dat leerlingen in een veilige en knusse omgeving over literatuur kunnen spreken. Het 'juist of fout'-karakter van klassieke literatuurlessen wordt hiermee hopelijk even vergeten.

Hoe ziet het lesverloop eruit?

Vorbereiding: de leerlingen bekijken een of meerdere afleveringen van *Winteruur* om vertrouwd te geraken met het format. Eén aflevering duurt gemiddeld tien minuten. Dit kan klassikaal gebeuren of als huiswerk gegeven worden.

1. De leerlingen krijgen per twee een tekst voorgeschoteld met begeleidende richtvragen. Het is interessant om af te wisselen tussen verschillende tekstsoorten, zodat leerlingen met allerlei verschillende genres in aanraking komen. We vertellen de leerlingen bovendien niet wat de titel van de tekst is, wie de tekst geschreven heeft of welke tekstsoort het is. Het is aan hen om daarover te speculeren. De teksten worden zodanig verdeeld dat er ongeveer twee of drie duo's zijn met hetzelfde tekstfragment.

2. De leerlingen lezen het tekstfragment en gaan met elkaar in dialoog aan de hand van de richtvragen. De leraar loopt rond in de klas en begeleidt waar nodig.
3. De twee groepjes die dezelfde tekst lazen, gaan nu bij elkaar zitten. Zij kunnen hun bedenkingen en ervaringen aan elkaar voorleggen. De kans bestaat namelijk dat ze de tekst anders geïnterpreteerd hebben, wat tot interessante gesprekken kan leiden.
4. Tot slot presenteert één woordvoerder per groep kort enkele bedenkingen en eigenaardigheden van hun groepsbespreking voor de rest van de klas. De leraar kan vervolgens de context rond de tekstfragmenten geven die tot nu toe nog onbekend was. Hij kan eventueel een besluit vormen over de verschillende teksten, of dit aan de leerlingen overlaten.